

**ПОРЕЗ,
УЛАГАЊЕ У
БУДУЋНОСТ**

**ПОРЕСКА
УПРАВА**
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

*Порез,
улагање у
будућност*

ПОРЕСКА УПРАВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Издавач:
Пореска управа Републике Српске

Уредник:
Пореска управа Републике Српске

Аутори:
Јасна Голић
Мира Никодиновић Бањац
Сања Којић
Драган Зорић

Штампа:

Тираж:
3.000

ПОРЕСКА УПРАВА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

www.poreskaupravarars.org

Израда ове публикације подржана је кроз пројекат „Јачање капацитета пореских управа у БиХ“, који спроводи Шведска пореска агенција. Коришћење, копирање и дистрибуција садржаја овог документа дозвољена је искључиво у непрофитне сврхе и уз одговарајуће назначење имена, односно признавања ауторских права Пореској управи Републике Српске. Учињени су сви напори како би се осигурала поузданост, тачност и ажурност информација наведених у овом документу.

Садржај

I Шта је порез?	5
II Ко плаћа порез?	10
III Ко прикупља порезе?	16
IV Које порезе плаћамо?	21
V Зашто је добро плаћати порез?	26
VI Шта се догађа ако не платим порез? ..	33
VII Занимљивости о порезима	37

Драги ученици,

Овај приручник смо направили са намјером да вас упознамо са порезима и њиховим утицајем на наше животе.

Жеља нам је да Вам на једноставан и разумљив начин представимо како се прикупљају порези и користе средства прикупљена од пореза, а све како бисте добили транспарентну и потпуну информацију о томе гдје и како се троши новац прикупљен од пореза.

Сигурни смо да млади људи који су адекватно информисани о овим питањима могу боље представљати друштво у коме се на избјегавање плаћања пореза не гледа благонаклоно, већ се истичу непоштени појединци који штете цијелој заједници.

Надамо се да ће овај приручник допринијети јаснијем и разумљивијем увиду у активности Пореске управе, те начину коришћења средстава прикупљених од пореза.

Знамо да тинејџери не мисле да порез утиче на њих на било који начин, стога покушајмо заједно да видимо да ли су у праву.

1 Шта је порез?

Порези су стари колико и цивилизација и његови почeci се могу везати за заједнички живот људи уопште. Све док постоји нека организована друштвена заједница, постојаће и заједничке потребе за које је неопходно обезбиједити изворе финансирања.

Дакле, идеја о порезу постоји још од давнина.

Убрзо након што су људи престали да живе као номади и почели да се усељавају у велике заједнице, постало је јасно да ће им бити потребна средства како би обезбиједили добра која су свима потребна. Али то нико није могао постићи сам.

Добра попут мостова, путева и свјеже воде.

Заправо, то је оно што представља порез – „новац“ прикупљен од стране „вођства“ заједнице како бисмо платили робу и услуге за потребе заједнице.

...Идемо да видимо какав су утицај кроз историју имали неки од „маштовитих“ пореза на цивилизацију.

Мјесто и улога пореза кроз вријеме се мијењала.

Тако је нпр. регија Молдавија у 17. вијеку примјењивала порез на димњаке. Сваки се димњак на кући сељака опорезивао, а посебно за ону кућу у којој се ложила ватра. Тај је порез, такође, познат као „порез на димњачаре“.

Руски цар Петар Велики је 1705. године наметнуо порез на браде. Мушкарци који плате порез били су обавезни да носе бакарну или сребрну кованицу на којој је, поред двоглавог руског орла с једне стране, писало „Порез плаћен“, а са друге „Брада је непотребан терет“. Они који су одбијали да плате порез су били присиљени да се обрију на јавном мјесту.

Енглески краљ Вилијам III 1696. године увео порез на прозоре. Већи број прозора значио је и већи порез! То је довело до изградње нових кућа с мање прозора, а власници кућа зазидавали су постојеће прозоре.

Године 1784. у Уједињеном Краљевству уведен је порез за мушкарце који носе шешире. Ако ниси платио порез, могао си бити осуђен на смрт! Увео га је премијер Вилијам Пит Млађи и био је на снази до 1811.

Португал је 1937. године увео порез за власнике упаљача за цигарете. Ако си био власник упаљача, он је морао бити регистрован на твоје име и ниси га смио посуђивати другим особама.

На нашем путовању кроз вријеме сазнали смо да су се порези морали плаћати и из неких „лудих“ разлога, гдје су краљ или неколико богатих људи уводили правила.

Данас, можемо рећи да су порези обавезна новчана давања која без директне и тренутне противуслуге држава узима од физичких и правних лица да би прикупљеним новцем финансирала јавне расходе.

Иако су друштва постајала сложенија, основна идеја пореза је остала прилично иста.

II Ко плаћа
порез

Д а ли сте се икада запитали како су изграђене школе и паркови? Или ко је одговоран за плаћање и одржавање путева? Укратко, ви сте! Сви плаћамо порез, било директно или индиректно.

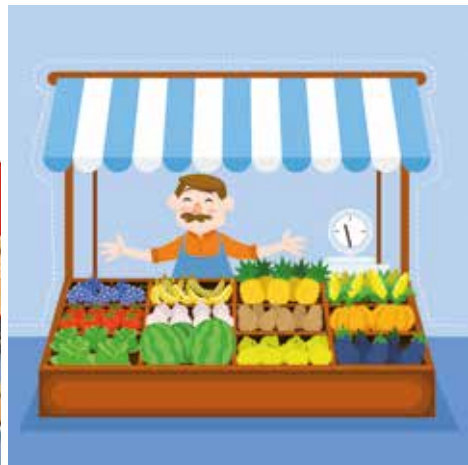
Порез плаћамо на приход, имовину и на већину роба и услуга које купујемо у Републици Српској.

Да ли сви плаћају исти износ пореза? Не, постоје порези посебно за грађане и посебно за пословне субјекте.

Плаћају ли пословни субјекти порез? Да, плаћају.

Када пословни субјекти добро послују, остварују профит из којег плаћају порез држави, а дио профита власници задржавају за себе.

Новац који пословни субјекти дају за плаћање пореза држава користи како би, између осталог, побољшала, услове и инфраструктуру пословања и на тај начин им помогла да остваре боље резултате пословања.

Да ли моји родитељи плаћају порез? Да, и они плаћају порез.

Порез плаћају кроз плату коју зараде, кроз имовину коју посједују, кроз куповину роба и услуга и слично.

Плаћам ли ја порез?

Многи тинејџери су мишљења: Ја не плаћам порез, зашто би ме онда требао занимати? Не плаћам порез јер немам посао, немам доходак.

Међутим, иако немате посао, ви и даље можете остварити доходак. Чак и ако не остварујете доходак и не плаћате порез на доходак, то не значи да не плаћате порезе. Уствари, плаћате их на мноштво других ствари.

Нпр. одласком са друштвом на „јело“ или пиће, одласком на концерт, куповином различитих производа у продавници плаћате порез на различита добра, храну, пиће и слично.

... П огледајмо на који начин тинејџери могу плаћати порез.

Први посао¹

Ана, љубитељ моде
Филип, неодољиви штребер
Јелена, аналитички тип
Никола, вози скејтборд
Марија, бави се плесом

Сви имају своје посебне таленте што их чини толико забавним! Ипак, постоји један таленат који их је „заобишао“: зарађивање новца!

Неки од њих размишљају о тражењу посла, али то још нису учинили. Други би да зарађују из својих хобија. Зарађивање новца им је пролазило кроз мисли. И што су више размишљали о томе, више им се чинило да то има смисла. И то је постао главни предмет приче кад год би се срели.

Никола: „Човјече, јуче сам направио „жесток“ потез! Скејтборд је изгледао жив, човјече! То је таква срамота да свијет не види сву ову невјероватност! Свијету је потребан мој таленат! Требао бих покренути влог.“

Јелена: „Можда ти Марија може помоћи! Гледала је уличне играче годинама! Може да ти да неки савјет.“

Ана: „А ти, такође, требаш неки савјет и о томе како да се облачиш!“

Дискусија се почела загријавати свакаквим идејама.

Јелена: „Хеј, геније! Имаш ли камеру? Мислим добру, високе резолуције, поуздану! Господине zgodни, нађи посао, купи камеру и отвори влог! И да, питај Филипа како је почео да ради.“

¹ Приликом израде приручника користили смо материјале портала TAXEDU; www.europa.eu/taxedu

Никола: „Шта? Како си успио?“

Филип: „Добио сам повремени посао. Знаш да волим веб дизајн. Знаш, платиће ми да радим нешто што ми се стварно допада. Добићу мјесечну плату. Добра ствар је што не морам да бринем о томе јер послодавац плаћа све за мене.“

Никола: „Плаћаш порез? Моја мама плаћа порез!“

Филип: „Опусти се! Сви плаћају некакав порез. Зашто не бисмо и ми? Плаћаћеш и ти порез, када почнеш зарађивати. Генерално, свака особа која нешто ради и остварује приход треба платити порез на доходак. Тинејџери нису изузети од овог правила, и они треба да плаћају порезе као и сви други.“

**III Ко прикупља
порезе?**

Сваки порески систем заснован је на директним и индиректним давањима, па тако и порески систем у Републици Српској, Босни и Херцеговини.

Дакле, порески систем Босне и Херцеговине је организован на нивоу Босне и Херцеговине, Републике Српске, Федерације БиХ и Брчко Дистрикта. Порезе прикупљају пореске администрације, и то:

- **Република Српска** - Пореска управа Републике Српске,
- **Федерација БиХ** - Поресна управа Федерације БиХ
- **Брчко Дистрикт** - Пореска управа Брчко Дистрикта
- **Босна и Херцеговина** - Управа за индиректно опорезивање БиХ

Пореска управа Републике Српске је државни орган којем је повјерен задатак прикупљања прихода у области директних пореза и који пореским обвезницима помаже да исправно одговоре на своје обавезе.

Гдје иде прикупљени новац?

Порези које грађани/правна лица плаћају на своје плате, порези за производе које купујемо доприносе пуњење јавне касе - буџета.

Један дио јавних прихода одлази и у локални буџет. На тај начин сваки град или општина пуни своју „штедну касу“. То се постиже прикупљањем локалних пореза и такси.

Тако град или општина имају прилику за процват и сви у заједници могу уживати у бољим животним условима.

Зар то није супер??!!

Али зашто нам онда треба јавна каса или државни буџет?

Државним буџетом се финансирају велики пројекти који нису од користи само једној општини/граду, већ цијелој држави.

На државном нивоу новцем од пореза мора се одговорно управљати како би добра и услуге које се финансирају учиниле живот бољим за што већи број грађана.

Нпр. држава тим новцем гради путеве уз помоћ којих путујемо из једног града у други осигуравајући свима потребну сигурност, финансира образовне установе као што су универзитети, школе у којима свако може стећи образовање, обезбјеђује здравствену заштиту која нам је неопходна за добро и квалитетно лијечење.

Зато је много важно да сваки грађанин даје свој допринос у извршавању својих пореских обавеза према држави.

Прикупљање пореза је попут сакупљања меда у кошницу!

Баш попут пчела порески обвезници дају свој допринос у кошницу и сваке се године враћају како би платили своје порезе...

Прикупљени новац одлази у јавну касу - буџет.

То је „штедна касица сваке земље“.

IV Које порезе плаћамо?

„Различите врсте пореза на различите начине утичу на пореске обвезнике“

Порески систем Републике Српске заснован је на скупу директних пореза. Ти се порези обрачунавају у одређеном проценту на наш доходак или приход са директном способношћу плаћања. То значи да онај ко порез плаћа, порез и сноси.

Директни порези су у надлежности Пореске управе Републике Српске.

Порез на доходак

Када радите неки посао и зарађујете новац, плаћате порез на доходак. У зависности од тога колико новца зарадите, одређени проценат новца који сте зарадили од вашег рада се задржава и упућује у буџет.

Порез на добит

Плаћају пословни субјекти, удружења грађана, задруге и друга правна лица, на добит коју остварују од продаје производа или извршених услуга, након плаћања свих трошкова.

Порез на непокретности

Када сте власник куће, стана, зграде или земљишта, постајете обвезник пореза на непокретност и плаћате порез на вриједност ваше имовине.

Порез на употребу, држање и ношење добара

Нпр. уколико сте власник оружја, моторних возила и других добара дужни сте да за њих плаћате порез.

Доприноси за социјална осигурања

- Допринос за пензијско и инвалидско осигурање
- Допринос за здравствено осигурање
- Допринос за дјечју заштиту
- Допринос од незапослености

Доприноси представљају јавни приход, али за разлику од пореза користе се за тачно дефинисане намјене. Кроз доприносе које сви уплаћујемо или их за нас уплаћује послодавац остварујемо право на пензију, право на бесплатну здравствену заштиту, право на дјечју заштиту и право на материјално збрињавање након губитка посла.

Таксе и накнаде

Таксе и накнаде су приходи које држава и њени органи примају као противнакнаду од појединаца или група за учињене услуге својих органа и установа. Нпр. као што је дозвола за риболов. Висина накнаде обично се одређује сразмјерно трошковима пружања одређених добара или услуга.

Шта је са индиректним порезима?

...идемо да видимо...

Индиректне порезе, за разлику од директних пореза не сноси онај ко их уплаћује у буџет, већ их најчешће преваљује на друге. Обвезници индиректних пореза кроз цијену својих добара и услуга преваљују терет тих пореза на крајњег потрошача, тј. на грађане. У ову групу пореза се убрајају порез на додатну вриједност (ПДВ), акцизе и царине и исти су у надлежности Управе за индиректно опорезивање БиХ.

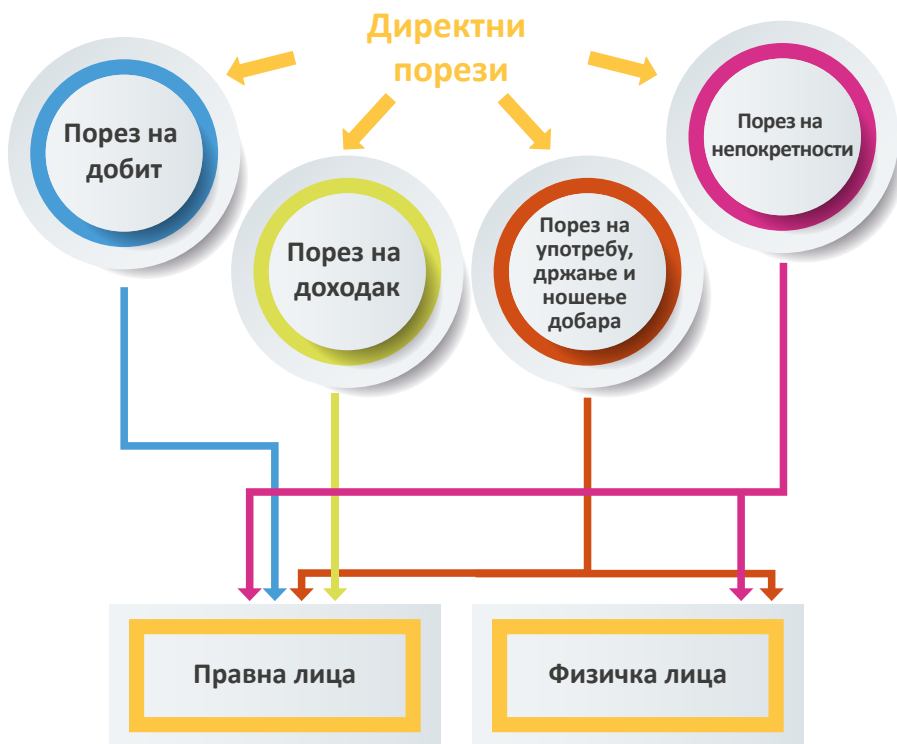
ПДВ - порез који се плаћа као дио цијене приликом куповине производа и услуга (17%) тј. одређени проценат који је садржан у цијени артикла који се купује.

Акцизе - индиректни порез који се плаћа на производњу одређених добара попут алкохола, цигарета, горива.

Царина - увозна дажбина која се плаћа на робу која се увози у царинско подручје. Дакле, царина је порез на увезену робу. Обично се путницима/грађанима допушта уношење робе до одређене вриједности/износа.

**У Зашто је добро
плаћати порез?**

Многе услуге и користи које уживамо данас омогућене су нам путем пореза.

Опорезивање је, за сада, једини познати практични начин убирања средстава за финансирање јавних расхода за добра и услуге којима се сви користимо.

Дакле, откад постоји држава постоји и потреба да се иста финансира како би грађанима пружала услуге од општег значаја.

Плаћање пореза је као када идеш са пријатељима на камповање!

Следећи пут када будете ишли на камповање тражите од свакога да стави нешто новца у касицу и користите тај прикупљени новац за заједничке трошкове као што су храна и пиће. То је пуно једноставније од израчунавања колико је свако дужан након сваког оброка или куповине хране! На исти начин и држава прикупља новац како би поједноставила живот грађана!

Многе од предности које уживате данас су омогућене кроз порезе, као што су:

- библиотеке, паркови и игралишта...
- арене и базени....
- путеви и мостови.....
- образовне установе....
- здравствену заштиту и болнице.....
- полиција, хитна помоћ и ватрогасне службе....

Порези, такође, помажу у прерасподјели богатства у корист појединаца и породица са нижим приходом финансирањем социјалних програма као што су:

- пензија....
- накнаде за незапослене...
- дјечји додатак....
- социјална помоћ....

Без пореза, живјели бисмо у веома различитом друштву.

Без пореза, држава не би имала новца за пружање услуга.

На питање да ли би била добра идеја да се ослободите плаћања пореза, већина људи би вјероватно одговорила “да”.

Али како би држава изградила и одржавала путеве, болнице, школе, паркове, игралишта? Ко би финансирао полицију, затворе и друго?

Не каже се без разлога да су порези наш новац, јер се заиста од наше потрошње, од наших плата, од продаје или власништва над некретнинама итд. издваја новац за нормално функционисање једне државе.

На који начин порез утиче на мој живот?

Кад идем у музеј?

Шта мислиш како музеј плаћа слике или експонате? Ако наплаћују улазнице, то помаже. Али то није довољно! Остатак се обично финансира кроз порезе.

Кад употребљавам оловке и књиге у школи?

Кад идеш у школу, користиш материјал који ти дају наставници и играш се на игралиштима која је изградила школа. И једно и друго је могуће само захваљујући порезу.

Кад се возим аутобусом?

Јавни превоз, као што су аутобуси, возови, финансирају се, такође, новцем од пореза.

Кад се возим бициклом?

Бициклическе стазе се финансирају новцем који се наплаћује као порез – то се односи и на асфалт и боје за њихову израду!

Кад идем у болницу?

За изградњу болница, плаћање лекара и медицинских сестара, те куповину скупе опреме за истраживање и лијечење употребљава се новац прикупљен од пореза.

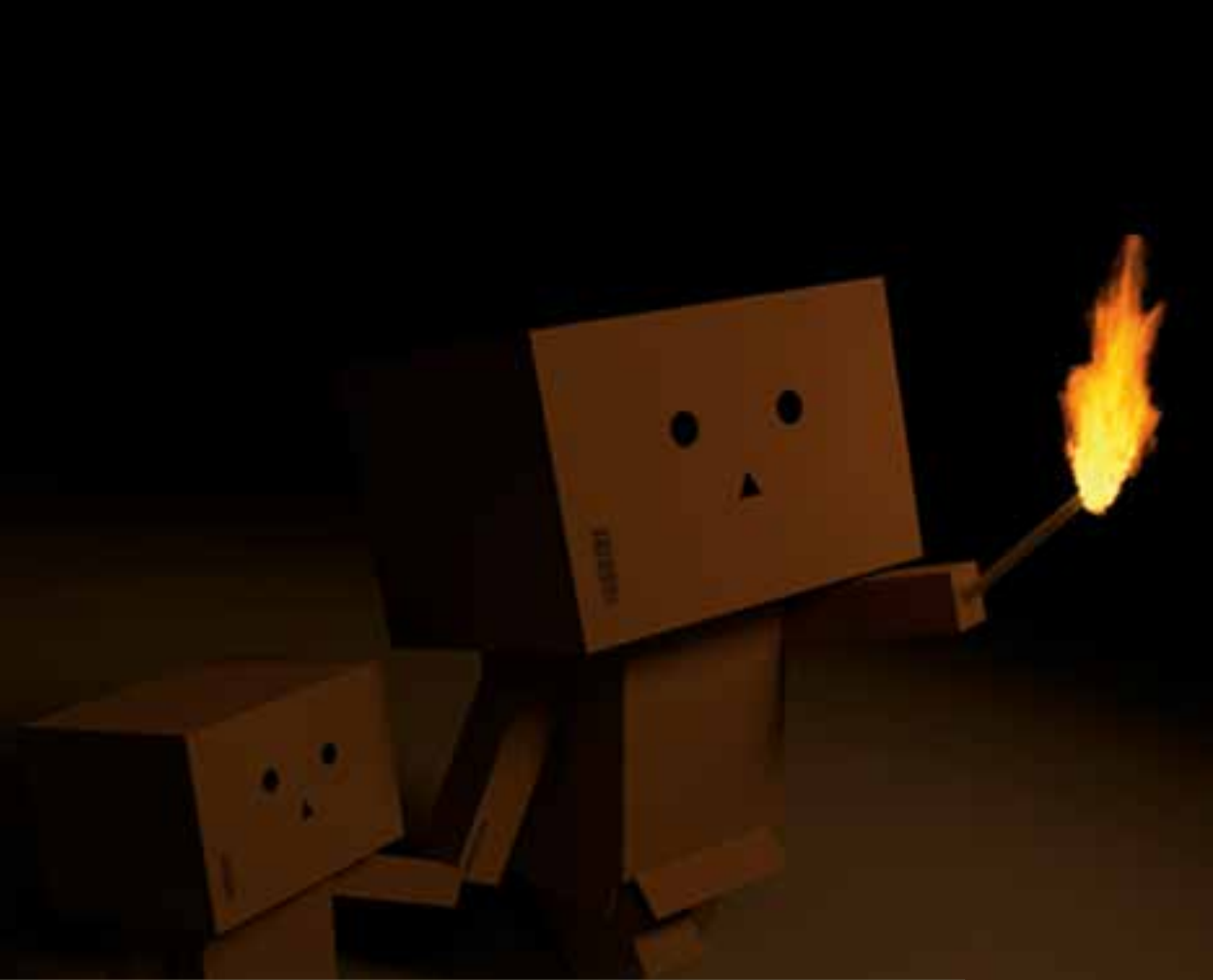

Да ли порези помажу очувању друштвене заједнице?

Сјетите се катастрофалне поплаве која је 2014. године погодила нашу земљу, уништила куће, предузећа и јавну инфраструктуру. Стотине становника су постали бескућници и кључне услуге, струја и вода, су прекинуте.

Тада је држава новцем који је прикупљен од пореза обезбиједили смјештај, здравствену заштиту за жртве поплаве, обнову стамбених јединица, путева, мостова и успоставила план опоравка поплавлених подручја.

III Шта се догађа ако не платим порез?

„Порези су оно што плаћамо за цивилизовано друштво.“

- Oliver Wendell Holmes, Jr., 1904.

Као што смо већ рекли, држава од прикупљених пореских прихода финансира јавна добра и услуге којима се сви користимо.

Живот без пореза значи мање сигурности и културе, мање путева, болница, школа, музеја, библиотека, вртића, мање питке воде и итд.

Добра која нам живот чине лакшим.

Већ смо закључили зашто морамо платити порез али оно што често заборавимо јесте чињеница да их већину времена нисмо свјесни. Заправо, узимамо здраво за готово ствари као што су јавна расвјета, службе безбједности, јавно образовање.

Требамо их и мислимо да је то природно да оне постоје.

Не видјећи ову везу људи могу помислити да плаћање пореза апсолутно није потребно.

Зато себи требаш поставити питање: **„Да ли бих заиста хтио живјети без пореза?“**

Неки људи покушавају избјећи плаћање пореза и та појава се назива **пореска евазија** и један је од главних разлога постојања тзв. **сиве економије**.

Суштина активности у сивој зони јесте непријављивање прихода, односно избјегавање плаћања пореза и других обавеза према држави.

С обзиром да су порески приходи дио укупних прихода државе, јасно је да пореска евазија утиче на смањење обима укупних прихода државе, тј. на смањење укупне количине новца који држава има на располагању у току буџетске године.

Да ли би се возио новим и брзим пругама или оронулим!?

Да ли би се возио модерним путевима или закрпљеним путевима!?

„Од плаћања пореза сви имамо користи.“

Како ја могу помоћи?!

Сваки узети фискални рачун приликом куповине доприноси борби против сиве економије и повећању економске снаге Републике Српске и у томе може да учествује сваки становник.

Иако купци имају право на фискални рачун, грађани га због журбе, незаинтересованости или из других разлога углавном одбију или га згужвају и баце, а да га и не погледају. Чињеница да нам управо тај рачун гарантује да смо куповином платили порез и тиме помогли јавни буџет, изгледа, мало кога занима. Чињеница да куповином робе без издавања фискалног рачуна, заправо, (не)свјесно помажемо «сиву економију», ствар је на коју мислимо још мање.

Исто тако, узимање рачуна даје сигурност у случају потребе за рекламацијом производа, као и гаранцију да ће продавац платити порез. Без фискалног рачуна купци не могу рекламирати робу нити добити поврат новца уколико је рекламација оправдана. Узимањем рачуна остварују то право и и доприносе да дио њиховог новца оде у буџет Републике Српске.

Неиздавањем фискалних рачуна, порески обвезници показују да је њихово пословање нелегално, као и да не приказују приходе и не плаћају порез.

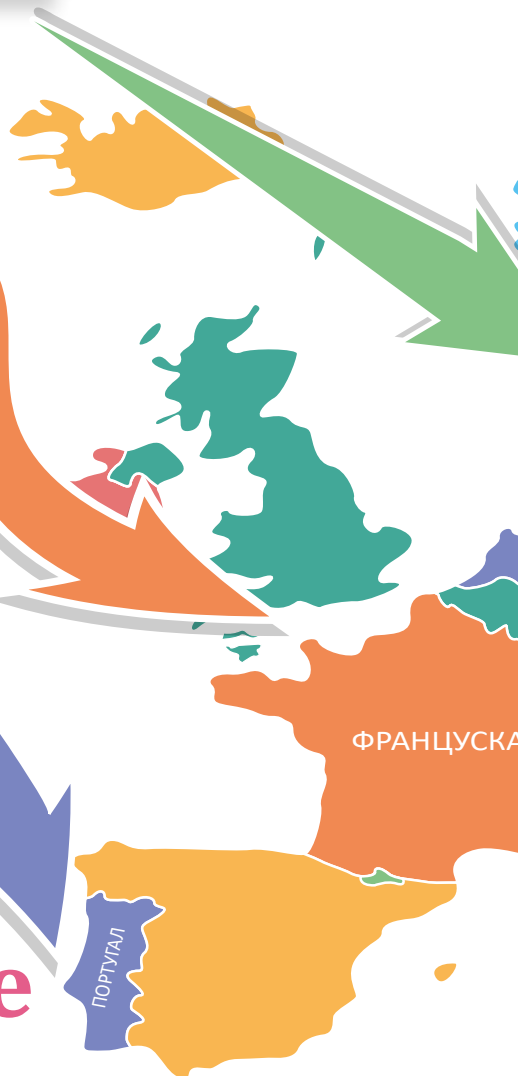

Данска_Порез на брзу храну: Држава Данска има јасну идеју о добробити својих грађана: како би их натјерала да се здравије хране, она опорезује масну храну и то према стопи која зависи од процента масти у прехранбеним производима. Међутим, већина Данаца верује да ће их ова забрана само додатно мотивисати да се хране како они желе.

Француска: У средњем вијеку је Француска имала порез на со назива „La gabelle”. Племићи, свештеници и одређене друге привилеговане особе нису га морале плаћати.

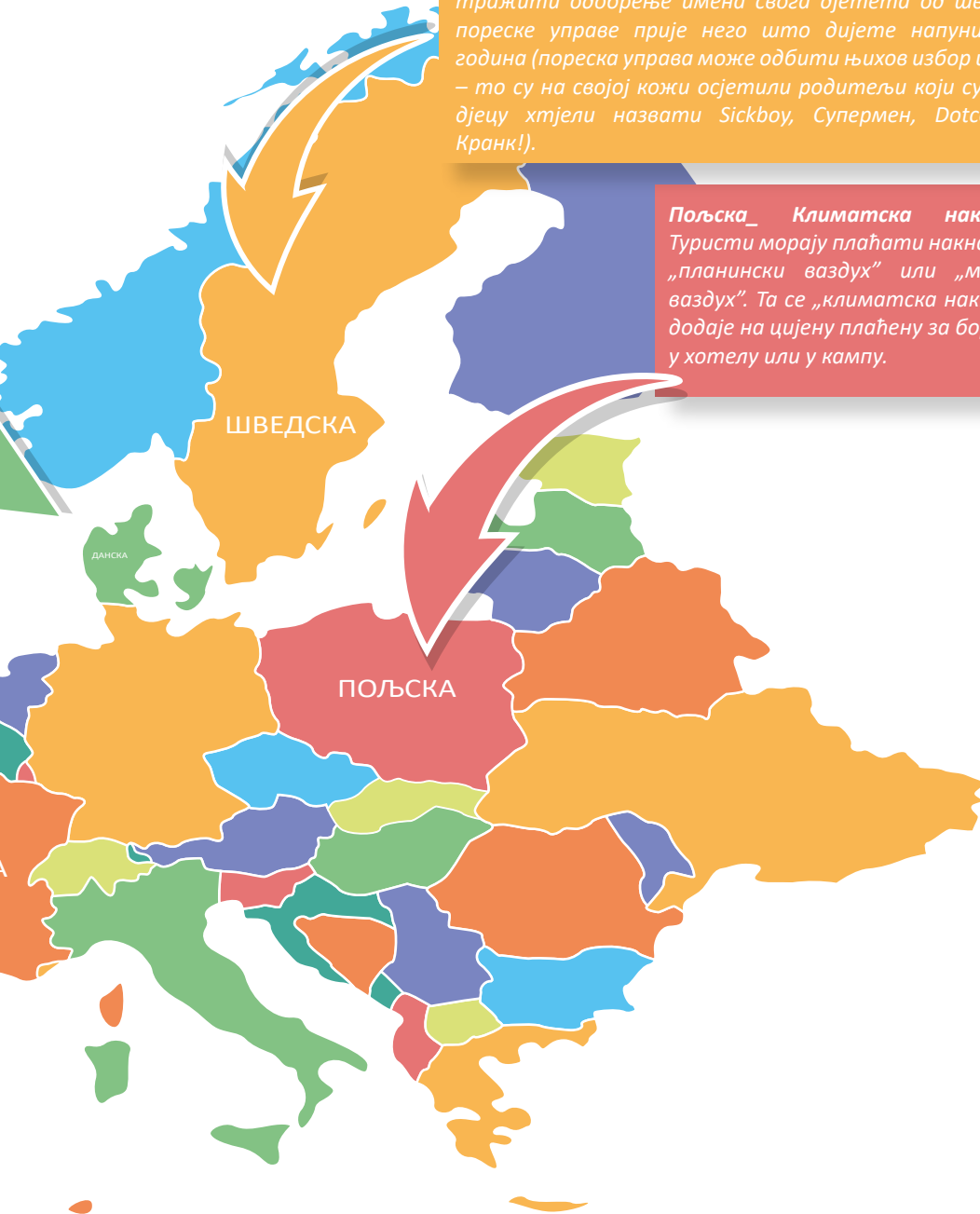
Португал: Од 2017. године пића са више од 80 грама шећера по литри опорезују се са 16,46€ на 100 литара. Тај се порез примјењује само на газирана безалкохолна пића.

VII Занимљиве чињенице

Шведска: Тренутно у Шведској родитељи морају тражити одобрење имена свога дјетета од шведске пореске управе прије него што дијете напуни пет година (пореска управа може одбити њихов избор имена – то су на својој кожи осјетили родитељи који су своју дјецу хтјели назвати Sickboy, Супермен, Dotcom и Кранк!).

Пољска_ Климатска накнада:
Туристи морају плаћати накнаду за „планински ваздух“ или „морски ваздух“. Та се „климатска накнада“ додаје на цијену плаћену за боравак у хотелу или у кампу.

Порески појмови

Порез - свака обавеза плаћања коју је порески обвезник дужан да плати у корист буџета Републике Српске, буџета градова, општина и фондова, која представља принудно давање, а обухвата порезе, доприносе, таксе и накнаде.

Порески обвезник - физичко или правно лице, дио правног лица или други субјекти који су у складу са пореским прописима у Републици Српској обавезни да плате порез.

Директни порези - порези који се директно наплаћају од лица, који су законом утврђени као порески обвезници, и код којих преваљивање пореског терета није могуће (нпр. порез на доходак, порез на добит, порез на непокретности, порез на употребу, ношење и држање добара, итд.).

Пореска тајна - сваки податак о пореском обвезнику са којим располаже Пореска управа Републике Српске и који се може дати другим лицима само у случајевима предвиђеним Законом о пореском поступку РС.

Пореска евазија – појава избјегавања плаћања пореза.

Сива економија – свака економска активност која се обавља на начин да се избјегне закон, опорезивање и надзор државе, у циљу стицања користи за себе, а на штету државе, одговорне привреде и грађана.

Контакт информације

+387 51 332 300

+387 51 332 336

Трг Републике Српске 8, Бања Лука

kontakt@poreskaupravar.org

www.poreskaupravar.org

О приручнику

Приручник „Порез, улагање у будућност“ резултат је сарадње Пореске управе Републике Српске - Тима за услуге пореским обвезницима и Шведске пореске агенције у оквиру пројекта „Јачање капацитета пореских управа у БиХ“, а чији је основни циљ унапређење капацитета пореских управа и допринос трансформацији у модерне, поуздане и услужне пореске управе.

Надамо се да смо успјели да вам на забаван и занимљив начин приближимо информације о порезу и његовом утицају на наше животе.

**ПОРЕЗ,
УЛАГАЊЕ У
БУДУЋНОСТ**

**ПОРЕСКА
УПРАВА**
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ